

A koronavírus-válságban felértékelődik az energiabiztonság is

<https://www.portfolio.hu/uzlet/20200506/a-koronavirus-valsagban-feleltelodik-az-energiabiztonsag-is-430060>

portfolio.hu 2020. május 6. Steiner Attila, Igazságügyi Minisztérium

A koronavírus-krízis emlékeztet minket, hogy válsághelyzetben mekkora érték a megbízható és megfizethető villamosenergia-ellátás. Az Európai Unió gőzerővel dolgozik azon, hogy egyre ambiciózusabb utakon, minél hamarabb kizöldítse Európa villamosenergia-ellátását, azonban mindezt az ellátásbiztonság és a megfizethetőség figyelembevétele mellett kellene megvalósítani. A koronavírus rávilágíthat az utóbbi két szempont fontosságára is a fenntarthatósági cél mihamarabbi elérése mellett.

Az alábbiakban Steiner Attila, az Igazságügyi Minisztérium európai uniós ügyekért felelős államtitkárának véleménycikkét közöljük.

Az energiaár, az ellátásbiztonság és a fenntarthatóság háromszöge

Napjainkban a villamos energia alapvető szükségletté nőtte ki magát: zavartalan rendelkezésre állása a nap huszonnégy órájában természetes számunkra. A koronavírus-válságban azonban még egyértelműbbé vált, hogy a mai társadalmunk mennyire rá van utalva a villamos energiára. Az otthonról történő online munkavégzés, az internetes szolgáltatások igénybevétele, illetve a létfontosságú orvosi eszközök működtetése a kórházakban elképzelhetetlen lenne megbízható villamosenergia-ellátás nélkül. A koronavírus-helyzet csak megerősítette, hogy az ellátásbiztonság a szuverenitást, az energiaár pedig a versenyképességet alapjaiban meghatározó kérdés.

Az Európai Unió energiapolitikájának stratégiai irányait a 2015-ben útjára indított Energiaunió kezdeményezés határozza meg: célja egy olyan ellenálló európai energiapiac, amely képes megfelelő válaszokat adni a klímaváltozás kihívásaira is. **Ez a stratégiai keret határozza meg az energiaár, az ellátásbiztonság és a fenntarthatóság háromszögét is.** A háromszög egyik eleme irányába történő egyoldalú elmozdulás azonban kihatással van a másik két elemre is; **vagyis a fenntarthatóság irányába történő elmozdulás során nem lehet a másik két szempontot, az árat és az ellátásbiztonságot sem figyelmen kívül hagyni.** Tekintettel erre az egymással fennálló szoros kölcsönhatásra, a nem megfelelő intézkedések vagy a nem megfelelő ütemben történő végrehajtás csapdahelyzethez vezethet.

Az Európai Unióban jelenleg egyértelmű prioritást élveznek a fenntarthatóság irányába tett lépések. Az Európai Bizottság és az Európai Parlament részéről már régóta érzékelhető volt az ambiciózusabb klímavállalások irányába történő elmozdulás. Az Európai Bizottság 2018 novemberében bemutatta a javaslatait az EU hosszú távú kibocsátás-csökkentési stratégiájára vonatkozóan, és a felvázolt nyolc forgatókönyv közül kettő is a 2050-re elérendő klímasemlegesség lehetőségeit értékelte. Az Európai Parlament erre válaszul állásfoglalásában egyértelműen kiállt a

klímasemlegesség 2050-re történő elérésének szükségessége mellett, és még azt is aggályosnak tartotta, hogy a Bizottság egyáltalán vizsgálja a szénelapú technológiákat. Az Európai Unió Tanácsában – ahol a tagállamok szakminiszterei folytatnak vitát és hoznak döntést – szintén egyre több tagállam szorgalmazta, olykor meglehetősen megkérdőjelezhető módon, az ambíciónövelést.

MÁRA AZ EURÓPAI TANÁCS – AZ ÁLLAM- ÉS KORMÁNYFŐK TESTÜLETE – IS ELFOGADTA AZ EU KLÍMASEMLEGES GAZDASÁGGÁ ALAKÍTÁSÁNAK 2050-RE ELÉRENDŐ CÉLJÁT. LÁTHATÓ TEHÁT, HOGY AZ UNIÓS INTÉZMÉNYEK BEN MÁRA EGYHANGÚSÁG VAN ABBAN A TEKINTETBEN, HOGY A FENNTARTHATÓSÁG SZEMPONTJAIT ÉRVÉNYRE KELL JUTTATNI. DE MI LESZ A MÁSIK KÉT TÉNYEZŐVEL?

A német Energiewende tanulságai

Az ellátásbiztonság alapvető elvárás és követelmény napjaink energiarendszerével szemben. **A német energetikai fordulat (Energiewende) az egyik legtöbbet hivatkozott, példaként említett átfogó politikai program.** Egyik központi elemeként a fenntartható szempontok komolyabb érvényesítését határozták meg, amikor a megújuló energiaforrások fokozottabb felhasználását hirdették meg a nukleáris és fosszilis energiatermelés helyett. A gyakorlatban azonban ez az átmenet számos kihívást generált, ami – az európai energiapiac összekapcsoltságából fakadóan – nemcsak Németországban, hanem régiós szinten is megjelent. A megújuló energiaforrások időszakos elérhetőségükből adódóan, illetve annak köszönhetően, hogy sok esetben ezek a források nem ott állnak rendelkezésre, ahol a fogyasztás található, jelentős hálózatfejlesztést tettek volna szükségessé. Ezek elmaradása jelentős anyagi veszteséget okozott a régiókban közvetlenül Lengyelország és Csehország számára az ún. hurokáramlások (loop flow) kialakulása miatt, amelyeket a villamosenergia-rendszert irányító vállalatoknak kell kezelniük, ellenkező esetben zavarok keletkezhetnek az ellátásban. A megújulóenergia-kapacitások mellett szükséges olyan, időjárástól függetlenül működő erőművek rendelkezésre állása, amelyek képesek ezen kilengések ellensúlyozására. Magyar részről ezért is tartjuk elengedhetetlennek a hazai energiastratégiában a nukleáris energiatermelési kapacitás hosszú távú fenntartását és tartalék megoldásként a földgáz áramtermelési célú felhasználását. **Az erőművi háttér fejlesztése önmagában azonban nem válasz erre a problémára: fel kell mérni és az éghajlatváltozás okozta költségek részeként kell figyelembe venni a hálózatfejlesztéshez szükséges költségeket.** A német energiahivatal becslése szerint a tengeri szélfarmok csatlakozásának kialakításával 2020-ig 30-50 milliárd eurót kellett volna költeni a német hálózat fejlesztésére.

A fenntarthatóság figyelembevétele és az ellátásbiztonság egyaránt komoly ráfordításokat követelnek az energiatermelő vállalatoktól és az állami költségvetésektől. **Nem szabad azonban elfeledkezni arról, hogy a fogyasztó milyen áron jut végső soron energiához.** Újra a német példát nézve, ahol évek óta az egyik legmagasabb a lakossági villamos energia ára Európában, a tavalyi évben az ún. ökoáram-díj emelése és a megújuló energiáról szóló törvény támogatási rendszerének átalakítása miatt az energiatermelők költségei tovább emelkedtek – a becslések szerint 2019 végéig 6,5-6,7 eurócent/kWh-ra, amit vélhetően közvetlenül ráterheltek a fogyasztókra. Idén februárban 86 szolgáltató jelentette be, hogy 8,1%-ot emelnek az árakon, ennek hatására **a végfogyasztói árak márciusban**

rekordszintet értek el: 30,14 cent/kWh, miközben a nagykereskedelmi árak – részben a koronavírus miatti keresletcsökkenés miatt – valamelyest mérséklődtek. **Összehasonlításként Magyarországon 2020-ban a legmagasabb lakossági villamosenergia-ár a rendszerhasználati díjak nélkül 43,4 Ft/kWh, ami 12 eurócent/kWh.** A nem lakossági fogyasztók által fizetett árnak pedig 11%-át teszik ki az adók és egyéb díjak. Az energia ára a lakosság és különösen az ipar számára a mindennapi működést alapvetően befolyásoló tényező, amely így kihat egy ország versenyképességére, gazdasági teljesítőképességére is.

A klímavédelemhez többletforrásokra van szükség

A klímavédelem vitathatatlanul fontos cél, ha azonban további emelést célunk annak ambíciószintjében, ahhoz többletforrásokra van szükség. A Bizottság saját becslése szerint a 2030-ra kitűzött jelenlegi éghajlat- és energiapolitikai célok megvalósításához további évi 260 milliárd euró beruházásra lesz szükség, ami a 2018. évi GDP mintegy 1,5 %-ának felel meg. Ezzel szemben a Bizottság által a legsérülékenyebb régiók támogatására felállítandó Igazságos Átmenet Alap keretösszege 7,5 milliárd euró, amelyből **Magyarország mindössze 92,4 millió euróval részesedne. Ez messze elmarad a hazai finanszírozási igényektől, ugyanis a számítások szerint a klímasemlegesség elérése hozzávetőleg 50 ezer milliárd forint (150 milliárd euró) értékű beruházást tenne szükségessé, ami éves bontásban a GDP 2,5%-ának megfelelő összeg.** Az Európai Unió következő, 2021-2027 közötti többéves költségvetésének folyamatban lévő tárgyalásai során arra is tekintettel kell lennie Magyarországnak – és a hozzá hasonló helyzetben lévő országoknak –, hogy ez az újfajta megközelítés ne menjen a hagyományos politikák, mint a felzárkózást segítő kohéziós politika vagy a mezőgazdaság támogatására hívatott közös agrárpolitika rovására. Ezen területek támogatása komoly hagyományokkal bír, és az alapító Szerződésekben lefektetett céljaik a mai napig relevánsak. Ha az EU egyes részei között fennmaradnak a jelentős fejlettségbeli különbségek, az gyengíti az egységes piacot, ami visszavetheti az Unió világszintű versenyképességét.

Hogyan tovább a zöldítés útján?

MINDEZEKET ÉS A MOSTANI JÁRVÁNYHELYZETBŐL ADÓDÓ GAZDASÁGI KIHÍVÁSOKAT FIGYELEMBE VÉVE KÉRDÉSES, HOGY AZ EURÓPAI BIZOTTSÁG JAVASOLNI FOGJA-E AZ ÜVEGHÁZHATÁSÚ GÁZOK 2030-AS KIBOCSÁTÁSCSÖKKENTÉSI CÉLSZÁMAINAK A MOSTANI 40%-RÓL LEGALÁBB 50-55%-RA TÖRTÉNŐ EMELÉSÉT.

A célok emelését átfogó hatásvizsgálatnak kellene megelőznie, amely a tagállamok által benyújtott ún. nemzeti energia- és klímatervek vállalásainak értékelésén alapulhat. Bár 2019. december végéig valamennyi tagállamnak be kellett volna nyújtania ezeket, a mai napig hat olyan tagállam van, amely ezt nem tette meg. Közülük Franciaország, Németország, Luxemburg és Spanyolország is rendszerint az ambíciószint mielőbbi további emelése mellett érvel. Ellentmondásos, hogy bár a saját vállalásaikat nem tették meg határidőre, további emeléseket sürgetnek. A további emelések érdemi vizsgálata akkor lenne lehetséges, ha már minden tagállam elkészült volna a terveivel, aminek alapján a Bizottság meg tudná vizsgálni, hogy egyáltalán a mostani célok teljesítése hol tart, és hogy a jelenlegi koronavírus-helyzetben mennyire reális egy ambíciószint-emelés. Kizárólag ennek alapján lenne lehetőség felelős és megalapozott döntést hozni a célok megváltoztatásáról.

Az Európai Bizottság az éghajlatvédelem átfogó kezelésére 2019 decemberében bemutatta új zászlóshajó kezdeményezését, az Európai Zöld Megállapodást, amelyre egyre inkább az új növekedési stratégiaként hivatkoznak, és amely a klíma-és energiapolitika mellett számos egyéb területen is intézkedési javaslatokat fogalmaz meg, mint pl. – az üvegházhatású-gázkibocsátás szempontjából kiemelt – közlekedés, az ipar, a mezőgazdaság és a környezetvédelem. A Bizottság a Zöld Megállapodás keretében közel 50 új kezdeményezésre tett javaslatot, ezek között egyaránt van új jogszabály-javaslat és meglévő jogszabályok módosításának kezdeményezése.

E javaslatok tekintetében is alapvetőnek tartom, hogy az eddigiekben vázolt hármas szempontrendszert vegyük figyelembe, és az egyes intézkedések hatásait alaposan, a gazdaság, a társadalom és tagállami végrehajtás szempontjából is vizsgáljuk meg.

A Magyar Kormány nagyszabású, hosszú távú ígérek helyett jelenleg is ezzel az átfogó megközelítéssel viszonyul az éghajlatváltozás okozta kihívásokhoz. **Az ország a vállalt célkitűzései tekintetében jól teljesít: a 2020-ra vállalt célokat már korábban teljesítettük, és a 2030-as célok esetében is jók a kilátásaink.** Az ország energiaellátása stabil, a végfogyasztói árak a legalacsonyabbak között vannak az Európai Unióban. Ez a komplex szemlélet a februárban elfogadott hazai klíma- és környezetvédelmi akciótervben érhető tetten, amely a megújuló energiaforrások részarányának további emelése mellett a közlekedési kibocsátás-csökkentésre és a hulladékkezelés problematikájára is megoldást kínál.

A KORONAVÍRUS KÖVETKEZTÉBEN KIALAKULT HELYZET AZONBAN MÉG INKÁBB EGYÉRTELMŰVÉ TETTE, HOGY KIEMELT FIGYELMET KELL SZENTELNI AZ UNIÓS ENERGIASZTRATÉGIA MÁSIK KÉT ELEMÉNEK IS, MIVEL A JÁRVÁNY LEKÜZDÉSE ÉS A GAZDASÁG HELYREÁLLÍTÁSA MEGBÍZHATÓ ÉS MEGFIZETHETŐ VILLAMOSENERGIA-ELLÁTÁS NÉLKÜL NEM BIZTOSÍTHATÓ.

Steiner Attila, európai uniós ügyekért felelős államtitkár, Igazságügyi Minisztérium